

באורך נשימה אחת

שירי ההייקו של מיטסו סוזוקי,
שחגגה לאחרונה את יום
הולדתה ה-100, עוברים מן
הנשגב אל הנתעב ולהפך בתוך
שורות אחדות ובתמונה אחת

”בְּכַל בְּקָר/ כְּבָדִים עַל הַמְטָטָא/ עָלֵי זָהָב” צילום: mrhayata

ליל טל

מיטסו סוזוקי. תירגם מיפנית:
איתן בולוקן. הוצאת קשב לשירה,
106 עמודים, 67 שקלים

את המלצתו של הופמן, נתבונן
בתמונות השיריות במבט צלול ובי-
לב פקוח, ונצמצם ככל האפשר את
המאמצים הפרשניים.

”אֶבֶן אַחַת/ מְרֵאָה הֶגֶן מְעֵמִיק/
מְמַטֵּר חֲרָף”.

”בְּכַל בְּקָר/ כְּבָדִים עַל הַמְטָא-
טָא/ עָלֵי זָהָב”.

תבניתה של שירת הייקו מסו-
רתית נתקבעה ביפן לפני כ-500
שנה, והיא כנראה הקצרה שבת-
בניות השירה. השיר מורכב משי-
בע עשרה הברות, בשלוש שורות
של 5, 7 ו-5 הברות. אלה עשויות
להרכיב כמה משפטים או משפט
יחיד, אך הן מציגות תמיד תמונה
פואטית אחת. לעתים ניתן ממש
לצייר בעיני רוחנו את התמונה,
לעתים היא כוללת רכיבים פני-
מיים שאינם ויזואליים, וכמעט
תמיד קיימת בה התייחסות לזמן
או לעונת השנה. שיר ההייקו הוא
מבחן קיצוני ליכולתו של המשורר
לגבש את חווייתו, מורכבת ככל
שתהיה, למלים ספורות ומאופקות.

”בְּרִכּוֹת מִתְחַלְפוֹת/ בְּהַפְעָת תַּג-
חומים/ מִפְגֵּשׁ תֵּה רֵאשׁוֹן”.

”רִצְיוֹנָתָה שֶׁל נְכֻדָּתִי/ בְּהַלְכוֹת
טָקְס הַתֵּה/ נְצַנְנִים רֵאשׁוֹנִים”.

עוצמתו של ההייקו נובעת, בין
השאר, מתפנית פתאומית המופיעה
במהלכו הקצר, ובה מתכווננת מחד

דש הערשה השירית ומעתיקה במי-
פתיע את עינינו ממרחב אחד לאחד.
מן האדיר אל הזעיר, מן הנפשי אל
המוחשי, מן הנשגב אל הנתעב - או
להפך. כששיר ההייקו מכוון היטב,
ולבנו נכון לקבלו, מלותיו הספורות
מצליחות לעורר בנו, אם אם או
מתירים להן, כמיהה, פליאה, הרהור
או שמחה גדולה.

”בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה/ מְבַט רֵאשׁוֹן בְּ-
רֵאִי/ אוֹתָה שׁוֹמָה מִיִּלְרוֹתֵי”.

”כְּמוֹ צְעָדִיהָ/ שֶׁל נְמֻלָּה בַּחֲרָף/
יְמֵי הַחֲלֻמָּה”.

סוזוקי חגגה בשנה שעברה את
יום הולדתה ה-100. חייה עברו
מיפן לארצות הברית ובחזרה, וטו-
לטלו בידי שנים מהרוצחים הגדו-
לים של המאה ה-20: מלחמות ומי-
חלת הסרטן. בעלה הראשון, טייס
קרב בחיל האוויר הקיסרי של יפן,
נהרג במלחמת סין-יפן. בתקופת
מלחמת העולם השנייה הכירה את
בעלה השני לעתיד, שונג'יו סוזוקי,
שנהפך עם השנים לאחד ממורי
הזן הידועים מחוץ ליפן, והקים את
מנזר הזן הראשון במערב, בעיר סן
פרנסיסקו. מיטסו סוזוקי הצטרפה
אליו ועקרה לארצות הברית בתי-
חילת שנות ה-60.

”תִּפְלָה אַחַת/ אֵל עָגוֹר הַנִּיר/
זְכְרוֹן יוֹם הַפְּצָצָה”.

”יֵרֵחַ עָרְבִי/ קֵן נְטוּשׁ מִצְפְּרִים/

צְנַת הָעֵלִים”.

בתום אותו עשור אובחנו שונריו
כחולה בסרטן ושנתיים לאחר מכן,
ב-1971, מת. סוזוקי נותרה אחריו
בסן פרנסיסקו, עד ששבה למחוז
ילדותה ביפן בתחילת שנות ה-90.
”בְּשַׁעַר הַחוּץ/ גַּם בְּשַׁעַר הַפְּנִים/
עָלֵי שֶׁלֶכֶת”.

”עַל כֶּד הַאֶפֶר/ תּוֹלָה אֶת גְּלִימִי
תו/ גֶּשֶׁם רֵאשׁוֹן”.

חוקר השירה היפנית קנת יאסו-
דה (Kenneth Yasuda) מאפיין
את הרמיון בין חויית יצירתו של
שיר ההייקו לבין חויית ה”הארה”
של מְתַרְגֵּל הַזֶּן-בוֹרְדֵהיזֶם: “כאשר
אדם רואה, למשל, שקיעה מרהיבה
או פרחים יפים, הוא, לעתים, כה
רווי אושר שהוא פשוט עומד דר-
מם. מצב נפשי זה ניתן לכנותו
מצב של ‘אהה!’; שכן כל מה שהי-
מתבונן יכול להביע הוא קריאת
התפעלות שאורכה כאורך נשימה
אחת: ‘אהה!’... מגמתם של שי-
רי ההייקו היא להביע רגע כזה,
וזה גם מקורה של צורת ההייקו.
ההייקו הוא דרמטי, שהרי נשמ-
תה של הדרמה בהצגת דברים, לא
בדיון” (תירגם יואל הופמן).

”רְמוֹתוֹ שֶׁל אֲבִי/ לְהֲרֹף בֵּין הַבוֹ-
נָסָא/ גֵּן לְאַחַר גֶּשֶׁם”.

”נְתִיב אַחֵר/ לְכַל מַה שְּׁנִשְׁפָּח/
לִיל טַל”.